

Artykuł pochodzi z archiwalnych zasobów firmy EKO-KONSULT sp. z o.o. 80-557 Gdańsk, ul. Narwicka 6.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Korzystanie za zgodą firmy EKO-KONSULT biuro@ekokonsult.pl

Kwartalnik „Problemy Ocen Środowiskowych” wydawany cyklicznie w latach 1998 – 2012, przez EKO-KONSULT był jedynym wydawnictwem w Polsce, poświęconym wyłącznie ocenom środowiskowym planowanych inwestycji oraz strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko. Dla praktyków OOS, ale również dla osób początkujących może nadal stanowić wartościowe źródło wiedzy np. w zakresie prezentowanych case study i przeglądu stosowanych metodyk - w tym kontekście znaczna część artykułów zachowuje sporo aktualności.

Janina Kawałczewska

Witold Lenart

Program zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska w powiecie płockim – przykład nowego dokumentu zarządzania środowiskiem

Przywrócone powiaty nie uzyskały podczas rozdzielania kompetencji znaczącej pozycji w zarządzaniu środowiskiem. Wiele spraw ważnych z punktu widzenia kształtowania obrazu kraju pozostało w gminach, często nadal niedostatecznie przygotowanych do ponoszenia odpowiedzialności za ład przestrzenny i wprowadzanie gospodarki przyjaznej środowisku. Zadania strategiczne i kontrolne w znacznej części przeszły do województw. Dzisiejsze powiaty w istotnym stopniu zajmują się odpadami, uzgadniają także inwestycje mogące pogorszyć stan środowiska. Zmiany kompetencyjne dały jednak powiatom ciekawe zadanie: przygotowanie programu zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska. Zgodnie z art.90 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 31 stycznia 1980r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (j.t. Dz.U. z 1994r. Nr 49, poz.196 z późniejszymi zmianami) rady powiatów opracowują programy zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska wynikające z polityki ekologicznej państwa. Częścią programów są samorządowe listy przedsięwzięć priorytetowych.

Rada i Zarząd Powiatu w Płocku postanowiły, korzystając z dobrych doświadczeń dotyczących kontynuacji realizacji zadań ekologicznych w byłym województwie płockim, problemom zrównoważonego rozwoju nadać odpowiednią rangę. Ustawa nie precyzuje zakresu programu zrównoważonego rozwoju. Może to nawet lepiej. Jest to bowiem okazja do

w miarę nieskrępowanego spojrzenia na jednostki terytorialne rzędu tysiąca kilometrów kwadratowych, a więc takie gdzie konkrety struktury przestrzennej łączą się z wizją wypływającą z celów strategicznych. Jest więc powiat bardzo dobrym obszarem do studiów nad rozwojem zrównoważonym. Oczywiście, że dobrze przygotowany dokument tego rodzaju powinien być podstawą do wszelkich ocen, opinii i programów niższego rzędu (lokalizacyjnych, planistycznych), ale też winien być uwzględniony chociażby przy przygotowywaniu opracowań w skali wojewódzkiej (strategii, programu, planu przestrzennego zagospodarowania województwa). Ponieważ powiatowe programy są na razie rzadkością poniżej przekazano trochę informacji dotyczących uchwalonego w czerwcu 2000r. jednego z pierwszych tego rodzaju dokumentów w płockim powiecie ziemskim. Na obszarze północno-wschodniej Polski był to pierwszy powiat, który wykonał tę trudną pracę.

Tradycje ponadprzeciętnej aktywności ziemi płockiej w dziedzinie ochrony środowiska sięgają jeszcze byłego podziału powiatowego sprzed 1975r. Zawsze główną przyczyną było autentyczne zainteresowanie tą tematyką w opiniodawczych grupach społeczeństwa miasta i regionu. Zainteresowanie to z kolei może być tłumaczone budzącym wyobraźnię kontrastem nowoczesnego przemysłu nieobojętnego dla środowiska i bezcennych obiektów przyrody doliny Wisły.

Prace nad „Programem zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska w powiecie płockim na lata 1999-2002” rozpoczęto w lutym 1999r. od opracowania wstępnej diagnozy stanu środowiska w powiecie. W kwietniu 1999r. przygotowano koncepcję opracowania „Programu...”, która została zaakceptowana przez Zarząd Powiatu oraz Komisję Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych Rady Powiatu. Koncepcja była podstawą do dalszych prac nad „Programem...”. W trosce o wysoki poziom opracowania, zwrócono się z prośbą do specjalistycznej organizacji pozarządowej mającej doświadczenie w propagowaniu, rozwijaniu i wdrażaniu zasad oraz metod rozwoju zrównoważonego - Instytutu na rzecz Ekorozwoju w Warszawie, z prośbą o przekazanie podstaw teoretycznych i wskazówek praktycznych do prac nad budową „Programu...”. Przeprowadzono wstępne warsztaty w udziałem wszystkich, których przewidziano do udziału w przygotowaniu „Programu...”. Szczególną uwagę zwrócono na konieczność wiązania wiedzy o konkretnym płockim terenie z nowoczesnym planowaniem zadań ekorozwojowych.

We wrześniu 1999r. opracowano założenia do „Programu zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska w powiecie płockim na lata 1999-2002”, które zostały przyjęte przez Radę Powiatu w listopadzie 1999r. i stanowiły materiał wyjściowy do opracowania szczegółowej treści „Programu...”.

Dokument opracowano przy szerokim udziale społeczeństwa powiatu. Do prac nad tym dokumentem zaproszono piętnastu wójtów i burmistrzów gmin powiatu płockiego, przedstawicieli Związku Gmin Regionu Płockiego, Stowarzyszenia Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego, wojewódzkiej administracji rządowej i samorządowej, pozarządowych organizacji ekologicznych, świata nauki, szkolnictwa, przedsiębiorców, instytucji finansujących ochronę środowiska, a także lokalnej prasy. Aktywnie uczestniczyli w nich radni Rady Powiatu i członkowie Zarządu Powiatu, program konsultowano z przedstawicielami sąsiednich powiatów.

Reprezentatywność różnych środowisk pozwoliła wypracować wspólną formułę działań na rzecz ochrony środowiska, wnieść wiele cennych inicjatyw i treści do programu ekorozwoju powiatu płockiego. Stosowne materiały były przygotowywane przez uczestników pracujących nad „Programem...”, po czym prezentowane na trzech warsztatach. Na warsztatach analizowano materiały i zbierano zapisy do poszczególnych części „Programu...”.

Prace nad „Programem...” były otwarte, przebiegały zgodnie z przyjętym kalendarium. Przeprowadzono ankietyzację wśród radnych Rady Powiatu, Wójtów i Burmistrzów oraz przedsiębiorców. Wsłuchiowano się w propozycje przedstawicieli społeczności lokalnej, organizacji ekologicznych, administracji rządowej, nauki, a także innych osób, którym ekorozwój powiatu nie jest obojętny. Niektóre problemy omawiane były na specjalistycznych seminariach (np. gospodarka odpadami, uciążliwości komunikacyjne, a program rozwoju dróg i budowy mostów, perspektywy rolnictwa ekologicznego, stan świadomości ekologicznej społeczeństwa i edukacja na rzecz rozwoju zrównoważonego). Uczestniczono w seminariach o podobnej problematyce przygotowywanych przez wojewódzkie władze samorządowe, sąsiednie powiaty, Ministerstwo Środowiska, uczelnie.

Wersja robocza „Programu...” była gotowa w lutym 2000r. Została ona zaprezentowana i poddana konsultacji na trzecim spotkaniu warsztatowym 30 marca 2000r. Koreferaty do niej opracowali: prof. dr inż. Andrzej Bukowski i dr inż. Jerzy Wawszczak (oba pracują w szkolnictwie wyższym w Płocku). Ustosunkowywali się do niej przedstawiciele samorządowych władz wojewódzkich, Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN SA, Zarządu Miasta Płocka. W maju omawiał ją Zarząd Powiatu. Członkowie Zarządu aktywnie pracowali na wszystkich etapach prac nad „Programem...”. Na czerwcowej sesji Rady Powiatu dokument w postaci obszernego wydawnictwa przyjęto jednomyślnie.

Dla powiatu płockiego niezbędne jest zapewnienie rozwoju gospodarczego i społecznego z uwzględnieniem poszanowania zasobów środowiska przyrodniczego, jakie zachowały się na Ziemi Płockiej. Takie podstawowe założenie zostało przyjęte w „Programie

zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska w powiecie plockim na lata 1999-2002".

Z formalnego punktu widzenia nie tylko powiaty mają obowiązek ustawy przygotowania programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Zatem treść i zakres programów tworzonych w powiatach powinny korespondować z dokumentami gmin i województw oraz Ministra Środowiska, najlepiej na zasadzie współtworzenia. Chodzi o polityki, strategie i programy, zarówno branżowe (dotyczące ochrony środowiska i dziedzin pokrewnych), jak i ogólnopolskie. Trudno dziś przesądzić, które z tych dokumentów winno się przygotować wcześniej.

Program wykorzystuje szereg starszych opracowań, a w szczególności te, które dotyczyły byłego województwa plockiego, przedsiębiorstw i instytucji w nim funkcjonujących. Szeroko sięgnięto do różnego rodzaju studiów regionalnych, ogólnokrajowych i międzynarodowych. Zgromadzono specjalnie służące „Programowi...” raporty o zasięgu gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Zebrano także opinie przedstawicieli różnych grup społeczeństwa, administracji rządowej i samorządowej, radnych Rady Powiatu, organizacji działających na terenie powiatu, reprezentantów miejscowego szkolnictwa i nauki oraz przedsiębiorców. Zwrócono się o opinie do powiatów sąsiednich, do indywidualnych koreferentów, instytucji finansujących przedsięwzięcia proekologiczne.

„Program...” ma za zadanie spełnić warunki dokumentu kompleksowego, uwzględniającego zarówno mnogość podmiotów działających w powiecie, jak i różnorodność celów środowiskowych, gospodarczych i społecznych. Uwzględnić wszystkie elementy środowiska i wszystkie problemy związane z jego wykorzystaniem, a także zagrożenia w jego realizacji. Jednocześnie w zgodzie z ideą rozwoju zrównoważonego zakłada dalszy rozwój społeczno-gospodarczy powiatu gwarantujący stałą poprawę jakości życia mieszkańców.

Przy opracowaniu Programu zastosowano podejście:

- selektywne, eksponujące procesy i zjawiska decydujące przy wdrażaniu zasad ekorozwoju;
- problemowe, zmierzające do aktywnego ustosunkowywania się do istniejącego stanu, celów i kierunków działania;
- europejskie, co oznacza uwzględnienie ekorozwojowych uwarunkowań kontynentu i Polski w Europie;
- diagnostyczne, czyli precyzyjnie ważące aktualną i obiektywnie ocenioną sytuację ekologiczną oraz społeczną powiatu;
- kryterialne, wyznaczające nowoczesne wskaźniki rozwoju zrównoważonego identyfikując ograniczenia i szanse rozwojowe.

„Program...” zawiera zestawienie najważniejszych problemów ekologicznych do rozwiązania z przypisanymi konkretnymi zadaniami. Do postulatów wynikających z „Programu...” należy trwałość użytkowania zasobów przyrodniczych oraz zachowanie i polepszanie bezpieczeństwa ekologicznego. By realizować trwałe i zrównoważony rozwój ochrona środowiska powinna stanowić nierozłączną jego część. Zatem sprawą zasadniczą jest harmonizowanie społecznej i ekonomicznej aktywności ze sferą przyrodniczą oraz transponowanie tej harmonizacji na wzrost jakości życia.

Skuteczność realizacji polityki ekologicznej wykorzystującej zasady zrównoważonego rozwoju zależy od umiejętnego wykorzystania szeregu narzędzi, wśród których szczególnie istotne miejsce zajmują mechanizmy planistyczne. Innym warunkiem wypełnienia tej polityki jest nieustanna dbałość o odpowiedni poziom świadomości ekologicznej.

„Program...” zajmuje się kolejno najważniejszymi uwarunkowaniami ekorozwojowymi. Są to jednocześnie uniwersalne cele rozwoju zrównoważonego. Należą tu m.in. cele i działania zmierzające do ochrony i racjonalnego zarządzania zasobami naturalnymi takimi, jak: atmosfera, powierzchnia ziemi z pokrywą glebową, roślinność w tym lasy, wody, ekosystemy i bogactwo gatunkowe fauny, krajobraz, w tym także kulturowy. Zrównoważonym celem i warunkiem jest zmniejszenie zużycia surowców i energii polegające m.in. na zwiększeniu korzystania z energii lokalnej oraz wprowadzaniu miejscowych substytutów materiałowych oraz recyklingu. Szczególne miejsce w „Programie...” ma rozwój terenów wiejskich polegający nie tylko na poprawie infrastruktury sozotechnicznej, ale też na zmianie kształtu sektora rolnego oraz korzystnej ewolucji relacji społecznych na wsi.

„Program...” zajmuje się ochroną środowiska, ale zwraca także uwagę na promocję zdrowia, walkę z ubóstwem i bezrobociem, które drogami pośrednimi przynoszą niekorzystne skutki ekologiczne. Chodzi m.in. o racjonalizację mobilności, udoskonalanie systemu zarządzania osiedlami ludzkimi i znajdowanie pozamaterialnych sfer aktywności zawodowej. W „Programie...” nie ograniczono się do haseł w tych tak ważnych kwestiach – są tam zlokalizowane w czasie i przestrzeni propozycje.

Trudna, ale konieczna, zmiana modelu konsumpcji na przyjazny środowiskowo powinna odbywać się poprzez intelektualny i kulturalny rozwój wszystkich grup społecznych. Wśród nich „Program...” eksponuje kobiety, dzieci i młodzież, pracowników (w tym rolników) oraz pozarządowe organizacje ekologiczne. Aktywność społeczną powinny wspierać dobrze prowadzone procesy decyzyjne, w których wzrastającą rolę winny zajmować samorządy i wszyscy obywatele.

„Program...” był budowany równolegle do II Polityki Ekologicznej Państwa.

Uwzględnia podstawowe założenia tej Polityki, które zostały w nim streszczone z uwypukleniem celów regionalnych. Te ostatnie określił Wojewoda Mazowiecki, koncentrując się na eliminacji zagrożeń poszczególnych komponentów środowiska, racjonalnej gospodarce wodnej, surowcowej i odpadowej oraz ochronie przyrody. Treść „Programu...” zawiera skrótowe zestawienie infrastruktury ochrony środowiska istniejącej w powiecie plockim oraz zasady zarządzania ochroną środowiska w gminach i powiecie według stanu na początek 1999 roku. Należy przypomnieć, że pod tym względem powiat plocki wyróżnia się pozytywnie na tle kraju. Jednocześnie stan środowiska powiatu opracowany w formie diagnostycznej nie jest już tak optymistyczny, mimo zrealizowanych w poprzednich latach wielu inwestycji chroniących środowisko, zwłaszcza w zakresie jakości wód powierzchniowych (rzek i jezior), stanu gospodarki odpadami oraz zagrożeń wywołanych komunikacją. Z drugiej strony powiat okazuje się obszarem bardzo zróżnicowanym i cennym przyrodniczo oraz krajobrazowo. Jest także dogodny dla rozwoju rolnictwa, osadnictwa i turystyki.

W zakresie zagrożeń aerosanitarnych związanych z bliskością kombinatu petrochemicznego w ostatnim dziesięcioleciu nastąpiła radykalna poprawa. Wprawdzie tereny powiatu leżące na wschód od Płocka otrzymują obecnie mniejsze dawki zanieczyszczeń gazowych, emitowanych z Polskiego Koncernu Naftowego, do Wisły - odprowadza się mniej ścieków i o mniejszych ładunkach, to jednak działalność petrochemii wyraźnie wpływa na stan czystości powietrza, gleb i wód w powiecie oraz życie mieszkańców. Duży wpływ wywierają także aglomeracje: warszawska i łódzka. Emitowane z terenu Płocka zanieczyszczenia pyłowo-gazowe rozprzestrzeniają się na obszar powiatu, wytwarzane ścieki i stałe odpady unieszkodliwiane są na terenie powiatu. Z Warszawy do Wisły, a z aglomeracji łódzkiej do zlewni Bzury wciąż odprowadzane są nienależycie oczyszczone ścieki, które zanieczyszczają Wisłę, której dolina jest dużym obszarem potencjalnego rozwoju turystyki, a więc szansą na nowe miejsca pracy w powiecie.

Określając kryteria zrównoważonego rozwoju powiatu, korzystano z wymienionych wyżej uwarunkowań uniwersalnych, prosto wynikających z deklaracji i Szczytu Ziemi i późniejszych konwencji ekologicznych podpisanych przez Polskę. W warunkach plockich możliwe było zhierarchizowanie tych kryteriów. A więc zdecydowanie najważniejszy jest zrównoważony i wielokierunkowy rozwój terenów wiejskich, dalsza poprawa stanu środowiska poza wyznaczone przepisami standardy, a następnie racjonalne gospodarowanie przestrzenią, wzrost wykorzystania zasobów odnawialnych i poziomu intelektualnego społeczeństwa, wzmocnienie roli kobiet i innych grup społecznych. Takie kryteria wymuszają zastosowanie nowych, odmiennych wskaźników rozwoju, zarówno zawierających elementy

ekonomiczne, jak i o charakterze bonitacyjnym.

Ważnym składnikiem „Programu...” prowadzącym do ustalenia zadań są zestawienia ograniczeń i szans rozwojowych powiatu. Mogą one być bardzo różnego rodzaju i mieć różne znaczenie dla realizacji celów ekorozwojowych. Kilka z nich dotyczy całego kraju lub większej jego części, inne są typowo lokalne. Są ograniczenia i szanse związane z całym kompleksem cywilizacyjnym, a także ograniczenia i szanse trwałe oraz przejściowe.

Wyeksponowano kilka grup ograniczeń, podając konkretne ich skutki, a niekiedy parametry charakteryzujące ograniczenia. Opisano ograniczenia przestrzenne, demograficzne, osadniczo-komunalne, komunikacyjne, związane z rozwojem przemysłu, usług i handlu, rozwojowe rolnictwa, związane z leśnictwem, kulturowe i behawioralne, wreszcie związane z wypoczynkiem i turystyką. Znaczna część źródeł tych ograniczeń tkwi w problemach ekonomicznych i społecznych. Typowych ograniczeń przyrodniczych jest niewiele. Są tereny, gdzie ograniczenia sąsiadują z szansami.

Bardzo pomocne w formułowaniu zadań jest rozdzielenie szeroko rozumianych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych. Te pierwsze, np. związane z sąsiedztwem rysują się pozytywnie. Dotyczy to ogólnego położenia powiatu w kraju, jak i powiązań z układami przyrodniczymi, komunikacyjnymi i innymi infrastrukturalnymi. Potężną szansą dla powiatu jest bezpośrednie sąsiedztwo Płocka, Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN SA, Wisły, cennych terenów nad nią leżących (np. Kampinoskiego Parku Narodowego, Brudzeńskiego i Gostynińsko-Włocławskiego Parków Krajobrazowych), a także bliskość Warszawy i Łodzi. Także wielkość powiatu (jeden z największych w Polsce) oraz jego dogodny klimat są okolicznością pozytywną.

Najbardziej kłopotliwe uwarunkowania zewnętrzne to tranzytowe położenie odcinków rzek płynących przez powiat. Lokalne działania sanitacyjne praktycznie nie mają wpływu na poprawę jakości wód Wisły, Bzury, a nawet Skrwy Prawej.

Uwarunkowania wewnętrzne to praktycznie problemy do rozwiązania. Wymieniono ich sześć, inne wydają się mniej istotne. Niedostateczny jest stopień skanalizowania zwartej zabudowy wiejskiej. Osadnictwo rozproszone powinno być obsługiwane przez oczyszczalnie przyzagrodowe. Niedostateczny jest też stan rozwiązań w zakresie unieszkodliwiania odpadów, w tym niebezpiecznych oraz poubojowych i padliny. Problemem ekologicznym stała się komunikacja. Wzrasta zagrożenie hałasem. Należy się także spodziewać wzrastających kłopotów z zagospodarowaniem gruntów nie nadanych się do użytkowania rolniczego.

Z zakresu zarządzania środowiskiem wciąż trudno o przejrzystą politykę lokalizacyjną.

Pojawiają się nietrafne inwestycje uciążliwe dla otoczenia. Często wynika to także z lekceważenia spraw ochrony środowiska.

Program polega na przetwarzaniu ograniczeń w możliwości. Tak więc wyeksponowano jako szanse rozwój eko- i agroturystyki, zintegrowanego rolnictwa i sadownictwa, całego sektora turystyki i wypoczynku oraz usług i przemysłu związanego z rolnictwem, a także rybactwem śródlądowym. Szansą jest dobre merytoryczne przygotowanie powiatowych kadr do zarządzania środowiskiem, nowoczesnego planowania przestrzennego oraz edukacji ekologicznej.

Podsumowaniem powyższych analiz jest wyróżnienie pięciu priorytetowych programów strategicznych powiatu zmierzających do wypełnienia celów rozwoju zrównoważonego oraz poprawy stanu środowiska. Program ma wyraźne horyzonty czasowe, a zadania najpilniejsze dotyczą lat 1999-2002. Kolejność wymienienia tych pięciu programów jest jednocześnie określeniem ich miejsca w całości.

Najpilniejsze są zadania związane z usprawnieniem gospodarki odpadami, zwłaszcza komunalnymi i niebezpiecznymi. Zapis jest konkretny, powtarza przyjęte już koncepcje objęcia wywozem i segregacją odpadów z obszarów wiejskich. Określone są lokalizacje nowych składowisk i punktów segregacyjnych.

Program ochrony i racjonalnego wykorzystania wód obejmuje różnorodne wysiłki zmierzające do doprowadzenia wszystkich wód płynących i stojących w powiecie, co do których wiadomo, że źródła zanieczyszczeń są własnego pochodzenia, do stanu odpowiadającego co najmniej III klasie jakości. Odrębnym problemem jest zapewnienie bezpieczeństwa hydrogeochemicznego znajdujących się na terenie powiatu głównych zbiorników wód podziemnych. Program powraca do idei małej retencji oraz promuje rybactwo śródlądowe, nawet w niewielkich obiektach wodnych naturalnych i sztucznych.

Swoistym problemem, a więc i zadaniem powiatu, jest ochrona przeciwpowodziowa. Pomimo wykonania wielu zadań, nadal pełnego bezpieczeństwa nie osiągnięto. Zwraca się uwagę na odpowiednie zagospodarowanie terenów zalewowych oraz na konieczność lepszego zlewniowego gospodarowania wodą.

Bogate zadania należące przede wszystkim do gmin oraz Wojewody Mazowieckiego ma program ochrony przyrody i krajobrazu. Uznano, że nadal tworzone powinny być nowe oraz rozszerzone, już istniejące, obszary chronione. Należy opracować i zatwierdzić plany ochrony rezerwatów i innych form konserwatorskiej ochrony przyrody. W ramach tego programu zapisane są zadania związane ze zrównoważoną gospodarką leśną i łowiecką. Konieczne jest szybsze i bardziej różnorodne zalesienie gruntów porolnych oraz

wprowadzanie zieleni wysokiej w przestrzeń zabudowaną.

Realizacja wszystkich wymienionych wyżej programów wymaga intensywnej i dobrze zorganizowanej edukacji ekologicznej społeczności. Odpowiednia część „Programu...” szczegółowo eksponuje cele tej edukacji, wymienia realizatorów, zamieszcza listy zadań skierowanych do głównych podmiotów. Wydzielono edukację ekologiczną w normalnym systemie nauczania, edukację dorosłych oraz edukację nieformalną i mimowolną. Skierowano zadania dla samorządów i organizacji pozarządowych. Poza tymi strategicznymi programami zwrócono uwagę na potrzebę działań na rzecz ochrony powietrza, zapisano główne zadania związane z ochroną gleb, racjonalną gospodarką kopalinami i rekultywacją terenów zdegradowanych. Przedstawiono także realizację Ekologicznego Programu Dostosowawczego przez Zakład Główny Polskiego Koncernu Naftowego, efektem którego będzie zmniejszanie uciążliwości także dla powiatu.

Wartym zasygnalizowania elementem „Programu...” jest wyróżnienie w powiecie kilku stref o nieco odmiennych funkcjach i sposobie dochodzenia do standardów ekorozwojowych. Są to gminy leżące blisko Płocka, tereny położone wzdłuż Wisły i na obszarach cennych przyrodniczo (turystyczne, np. Dolina Skrwy Prawej, jezior łąckich) oraz obszary intensywnego, towarowego rolnictwa. Niektóre tereny można zaklasyfikować do więcej niż jednej grupy. Podział ten zyskał poparcie wśród reprezentacji samorządów.

Cały „Program...” omawia się głównie w perspektywie krótkookresowej (1999-2002), ale zarysowano także zadania średniookresowe i długookresowe. Te ostatnie z horyzontem 2020r.

Wizja przyszłości powiatu płockiego przewiduje, że winien być to region o czystym przemyśle - głównie przetwórstwa rolno-spożywczego, przyjaznych dla środowiska ośrodkach osadniczych, rozwiniętych eko- i agroturystycznie, sprawnym rolnictwie, dużym odsetku ludności wiejskiej, nie tylko rolniczej, lecz funkcjonującej w sferze szeroko rozumianych usług. Na tym terenie mogą powstawać i być testowane najnowsze techniki i technologie ochrony środowiska. Może tu być także badana przyroda, a uzyskane efekty naukowe zastosowane do przedsięwzięć gospodarczych.

Czteroletni okres realizacji podstawowych zadań priorytetowych możliwie dokładnie preliminuje koszty realizacji, wskazując niezbędne zabiegi organizacyjne. Szacuje się, że na przedsięwzięcia ochrony środowiska potrzebna jest suma około 120 mln złotych, z czego ponad połowę przeznaczyć będzie trzeba na ochronę wód. Zbilansowanie tych potrzeb nie jest łatwe. Nadal znaczącą pozycję w liczbie źródeł finansowania zajmują fundusze celowe. Zakłada się także pomoc ze środków Unii Europejskiej.

Dokument będzie każdego roku oceniany i aktualizowany. Upowszechnienie jego ma być ważnym elementem edukacji ekologicznej społeczeństwa i jednocześnie okazją do zebrania ocen i nowych propozycji. Wdrożenie „Programu...” winno nastąpić poprzez samorządy gmin, powiat, jego jednostki organizacyjne, przedsiębiorstwa. Podjęto wysiłki by wprowadzić ważniejsze idee i rozwiązania „Programu...” na szczebel krajowy i wojewódzki. Dokument „Programu...” jest już znany w części kraju i będzie m.in. wykorzystywany do przyspieszenia podobnych działań w ponad 50. powiatach Zielonych Płuc Polski. Jest to tym bardziej miłe, że płockie nie jest objęte tym obszarem funkcjonalnym.

Program powinien przyczynić się do wzrostu zainteresowania Mazowszem Płockim inwestorów krajowych i zagranicznych oraz do zwiększenia zdolności absorpcyjnych środków pomocowych Unii Europejskiej i krajowych funduszy ekologicznych. Będzie podręcznym dokumentem władz powiatu, gmin, przedsiębiorstw i jednostek organizacyjnych.

Wkraczająca do Polski zasada tworzenia środowiskowych prognoz dla strategicznych działań znajduje interesującą formę wsparcia. Programy powiatowe są bowiem rodzajem takiej prognozy wykonanej przed, a nie do społeczno-gospodarczego programu rozwoju powiatu. To, że programy środowiskowe niekiedy wyprzedzają inne, powszechnie uważane za ważniejsze jest symptomatyczne w dobie rozwoju zrównoważonego.

Mgr Janina Kawalczevska,

Dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Płocku,

Dr Witold Lenart,

Uniwersytet Warszawski